

**«O`zbekistonda ilk davlatchilik tarixi
(miloddan avvalgi I ming yillik birinchi yarmi)» mavzusi
bo`yicha tayyorlangan
PREZENTATSIYA**

mavzu: O`zbekistonda ilk davlatchilik tarixi.
(mil.avv.1 ming yilik birinchi yarmi).

Reja:

1. O`zbekistonda ilk davlatchilik tarixining yozma manbalarda aks etishi.
2. O`zbekistonda milloddan avvalgi VI asrgacha mavjud bo`lgan davlat uyushmalari.
3. O`zbekistondagi eng qadimgi shaharlarining davlatchilik taraqqietidagi o`rni va ilk davlatlarning xududiy asoslari.

Tayanch tushunchalar:

- Jaxon tarixida ilk davlatchilik yuzaga kelgan hududlar va ularning xususiyatlari.
- O`zbekistonda ilk davlatlarning shakllanishi haqida arxeologik manbalarning ma`lumotlari.
- Dastlabki davlatlarning joylashuv xususiyatlari va o`ziga xos belgilari.
- O`zbekistonda dastlabki davlat uyushmalarining tashkil topishidagi ijtimoiy va iqtisodiy hamda siyosiy shart-sharoitlar.
- O`zbek davlatchiligi tarixiga oid yozma manbalarda o`zbek davlatchiligi tarixi, iqtisodiy-ijtimoiy tuzumi haqidagi ma`lumotlar. O`rta Osiyoda mavjud bo`lgan Aryoshayyona, Qadimgi Xorazm, Qadimgi Baqtriya davlatlari. Siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy hayot, davlatchilik tizimi.
- O`zbekiston hududlarida qadimda tashkil topgan va rivojlangan shaharlar va shahar madaniyati. Shaharlarning o`zbek davlatchiligining shakllanishidagi o`rni va ahamiyati.
- Miloddan avvalgi birinchi ming yillik birinchi yarmidagi iqtisodiy hayot. Ijtimoiy munosabatlar.
- O`zbekiston hududlarida ilk davlatlarning shakllanishi va rivojlanish jarayoni bosqichlari.

Avestoda jamiyat tarkibining bo'linishi

“Nmanma”- katta
patriarxal oila

“Vis” – “nmanma”lar
birikuvidan hosi bo'lgan
urug' jamoasi

“Varzana” – “Vis”lar
birikuvidan vujudga
kelgan yirik qo'shni jamoa

“Zantu”- qabilalar
uyushmasi

“Dayxu” – Qabilalar
ittifoqi

Katta
Xorazm

VII-VI
asrlarda
Vatanimiz
hududlarida
3 ta:

Baqtriya

Sak va
massagetlar

Murg'ob

Tajang

Xorazm davlati
hozirgi Xorazm
yerlari bilan
chegaralanib
qolmay, balki undan
ancha janubdagi
daryolar tamonga
yoyilgan:

```
graph TD; A((Xorazm davlatida dastlabki shaharsozlik timsoli bo'lgan shahar-qal'alar)) --- B((Qal'aliqir)); A --- C((Jonbosqal'a)); A --- D((Ko'zliqir));
```

Qal'aliqir

Xorazm
davlatida
dastlabki
shaharsozlik
timsoli bo'lgan
shahar-qal'alar

Jonbosqal'a

Ko'zliqir

Baqtriya tarkibiga

Surxondaryo

Qashqadaryo
viloyatlari

Tojikistonning
janubi

Afg'onistonning
shimoliy yerlari

Xitoy

Baqtriya
la'liga uzoq
mamlakatlarda
ham extiyoj
bo'lgan:

Misr

Hindiston

Yurtimizdagi ilk davlat tuzilmalarida yashayotgan aholi mashg'uloti turlari

Dehqonchilik va
bog'dorchilik

Hunarmandchilik

Chorvachilik

Savdo-sotiq

Qadimgi Baktriya davlati

- Miloddan avvalgi 700-540-yillarda qadimgi Baktriya davlatining (Baktriya, Margiena Sugdienaning bir qismi) ancha rivojlangan davri bulib, uning xududlari Murg`ob vohasi, Xindikush tizmasi, Vadaxshon, Nurota tizmasi va Buxoro xududlarigacha borib etgan deb taxmin qilinadi.
- Baktriya bu davrda Xorazm davlati va sak-massagetlar xarbiy-siesiy uyushmasiga chegaradosh bulgan. Margiena va Sugdiena Baktriyaning ayrim qismlari bulganligi haqida ham ayrim ma`lumotlar mavjud.

Katta Xorazm davlati

- Olimlarning fikricha, Areshiena, «Avesto»da tilga olingan Vishtaspning podsholigi bulib, miloddan avvalgi IX-VIII-asrlarda Drangiana, Satagadiyab Ariya, Margiena, Amudare urta oqimidagi erlarni birlashtirgan.
- G`arb olimlari V.B. Xenning va I.Gershevichlarning fikricha, Kavi Vishtaspning davlati Marv va Xirot atrofida joylashgan «Katta Xorazm» bulgan. Bu masala xali tuliq o`z echimini topgan.
- S.P.Tolstov va Ya.G`.G`ulomovlar Xorazm davlati qadim zamanlardanoq aynan Amudarening quyi oqimlarida yuzaga kelgan degan fikrni ilgari surishgan.
- Bu davlat xududi xozirgi Xorazmdan ancha katta bulgan.

Mavzuni mustahkamlash uchun savollar.

- 1. Ilk davlatlar qanday hududlarda shakllangan ?
- 2. Uzbekistonning qaysi xududlarida ilk dvlatchilikga utilgan?
- 3. Ilk davlatlarning chegaralanishi nimalarga asoslangan?
- 4. Urta Osieda xududlaridagi ilk davlatlarni sanab bering?
- 5. Uzbekiston xududlarida ilk davlatlarning shakllanish bosqich -larini kursatib bering?

Adabiyotlar

- **I.Karimov Tarixiy xotirasiz kelajak yoq T. 1998.**
- **I.Karimov. Yuksak manaviyat engilmas kuch. T.2008**
- **Gulomov X.G. Tatibaev A.S. “Tsentalr`naya Aziya i mirovaya istoriya”. T. 2004.**
- **Tarix ortga qaytmaydi. (tuplam) T. 2004**
- **Sagdullaev A. Qadimgi O`zbekiston ilk ezma manbalarda. T. 1996.**
- **Azamat Zie. O`zbek davlatchiligi tarixi. T. Sharq. 2000**
- **Karimov Sh., Shamsuddinov R. Vatan tarixi. Birinchi kitob. T., 2010.**
- **O`zbekiston tarixi. T.Universitet. 1999.**
- **Sagdullaev A. va boshq. O`zbekiston tarixi: davlat va jamiyat taraqqieti. T., Akademiya, 2000**